

uboge zanemarjence dražijo, zaničujejo in tepó. — In da so mej temi zanemarfenci le predostikrat deklice, tega menda mi ni treba ponavljati.

Kakšen sad ima taka vzgoja, ako jo moremo še imenovati tako? Naj potožijo komu deklice, da se ravná takó z njimi, reče se jim, da stariši užé vedó, zakaj ravna jo tako; ali reče se jim celó: kaj hočeš imeti družega, saj si le deklè; s teboj se ne bodo upirali toliko, kakor z dečkom.

In zakaj ne? Ali vé kdo kakov pameten vzrok za to? Jaz ga ne vem. Le sam predsodek, da ženska ni vredna toliko nego moški, le sam ta pregrešen predsodek nas ovira, da vzgoja naših hčérá je na tako nizki stopinji.

Toda včasih je zopet drugače. Včasih se vse storí za hčere, in nič za dečke. Tako ravna jo oni stariši, ki mislijo, da jim bodo hčere enkrat več koristile, nego dečki. Se vé, to je ravno tolika napaka, kakor, ako se čisto zanemarfajo.

V navadnem življenji je v obče razširjeno ono mnenje, da neha ženska mnogo prej biti otrok, nego deček. Zato jo začnó ljudje tudi mnogo prej vikati, ter ji dajati naslov „gospodičina“. S tem se dela hčerkam le krivica. Vikamo navadno onega, kogar spoštujemo; ali nasprotno tudi onega, kogar zaničujemo ali komur hočemo pokazati, da ni na tako visoki stopnji nego mi, in slednjič tudi tujce. Toda, ako vikamo dekleta, ki še niso prišle do prave zrelosti, mislimo tudi izkazati s tem le nekako spoštovanje do njih. Vender ne dosežemo nič družega, kakor da jih napihujemo. To je krivično.

(Dalje prihodnjič.)

Lepopisje v národni šoli.

(Franjo Gabršek.)

(Konec.)

6. Lepopisje v národni šoli mora, kakor vsak drug predmet, meriti kolikor mogoče na praktično življenje. Zato treba, da si prisvojé učenci značajnega rokopisa, kateri jim bode ostal ves čas življenja. Otroci pozneje malo ali nič ne pišejo; kako lahko se torej zgodí, da čez nekaj let še sence tako ne pišejo, kot so v šoli pisali. V tem obziru bi oni skoro prav imeli, ki tožijo, da se v zdanjej šoli na lepo pisavo vse premalo pazi. Z značajno pisavo se more ponašati le oni, kdor se je užé v šolskih letih trudil, da je vse, kar je pisal, tudi lepo pisal. Pa tudi to bi znalo značajnej pisavi škodovati, ker v črtane zvezke vse predolgo pišemo. S tem se učenci premalo vadijo, s prosto roko in s prostim očesom črke z jednako gornjo ali spodnjo dolgotstjo pisati. Okó se ne navadi različnih visočin prav primerjati. S početka se vé, da se črtanim zvezkom ni mogoče ogniti, a pozneje, ko so učenci užé nekaj izurjeni, lahko prosto pišejo brez črtanih vrst, bodi si v zvezke ali na pločice. Ker pa je prehod k nečrtanim zvezkom težak, zato se tù sosebno slabejšim pisarjem lahko pomaga s pisalnimi mrežami ali s podkladki. Na konci šolskega pouka gleda naj se tudi na to, da se otroci polagoma privadijo takšnej pisavi, kakeršno bodo v življenji rabili, namreč ne prevelikej, katera se v življenji navadno ne rabi. S tem se jim bode prehod v življenje zeló olajšal, in značajna pisava bode mnogo pridobila.

Omenim naj še različnih predlog ali vzorcev, ki so se poprej zeló rabili in kateri so nadomestovali predpisovanje na šolskej tabli. Gledé današnjih boljših metod in z obzirom na vkupni pouk, kateri moramo tudi pri lepopisji gojiti, ne bomo se v nemali niti za take predloge niti za zvezke z litografovano prvo vrsto. Predloge mogle bi se jedino le pri izurjenejših učencih izven lepopisne ure uporabljati kot obrazovalno sredstvo čuta za red in lepoto. Sicer pa bodi učitelj pravi vzor učencem.

7. Mej tem, ko otroci pišejo, nadzoruje in pregleduje učitelj njih delovanje. Pri tem se uveri, če pišejo njegovi učenci prav, ali ne. Ako najde pomote, popravlja jih skupno na šolske tabli. Z skupnim popravljanjem si prihrani mnogo časa in truda ter doseže, da se vsi učenci ob enem prepričajo o neopačno napisane obliki. Neopačnih oblik ne popravlja učitelj sam, temveč učence le napeljuje, da sami določijo pomote, da se sami razločno izrazijo o neopačnih potezah in da na takov način pridejo k popolnej samosvesti svojih napak. Tudi s tem učitelj lepopisju mnogo pripomore, da zvezke vsakokrat ali le včasih domá z rudečim črnilom popravlja in zasluženi red spodaj zapiše. Vender pa veljá tudi pri lepopisji znano pedagogično pravilo: „Desetkrat bolje je, pomotam se izogibati in se jih obvarovati, kakor izboljševati jih“. Tukaj naj omenim še to, da je dobro in praktičnemu življenju služéče, ako se otroci vadijo v vsakej lepopisnej uri v zadnjo vrsto pisati kraj in dan (datum), kajti lepo in pravilno pisanje tega priča o rednosti in točnosti učencev in učiteljev.

8. Videli smo, kako naj se lepopisje poučuje, da bode v resnici obrazovalno, a ne mehanično. Zdaj pa se vpraša, kdaj naj se začénja s peresom in črnilom v zvezke pisati. V tem je mnenje današnjega učiteljstva zelo razkosano, in težko je najti dve šoli, kjer bi se ob enakem času začelo v zvezke pisati. In to je povsem prav; kajti individualnost posameznih šol, nadarjenost učencev na raznih šolah, kakor tudi učno postopanje učiteljev, in če gojé v svoji šoli še tako dobro metodo, tako je različno, da se kaj težko za vse šole jednodčasen začetek pisanja v zvezke določi. V obče se more reči, da vlada v učiteljskih krogih v tej zadevi trojno mnenje. Jedni trdijo, da naj otroci takoj s početka šolskega pouka v zvezke pišejo; drugi so zopet tega mnenja, da se ima lepopisje v zvezke pričeti v zadnjem četrletji prvega šolskega leta; tretji pa so odločni nasprotniki vsacemu pisanju v zvezke v prvem šolskem letu in začénjajo še le z drugim letom v zvezke pisati. Mej zadnjimi nahajajo se odlični strokovnjaki, znamenje, da ima njihovo mnenje največ pedagogične veljave.

Pisanje s peresom res nima svoje težave v roki, ker ta se slednjič vender-le uvadi, pač pa z obzirom na papir. Besedo prikupno in pravilno na papir zapisati je težka naloga, katera se prvencem takoj v početku šolskega pouka pač ne more nalagati. Papir ni tako voljan kot pločica; zato ne bi bilo prav, malih otrok mučiti s to pisalno pripravo. Učenci so še premalo izurjeni, da bi se mogli varovati čaček in drugih posledkov, katere prouzučuje črnilo na papirji ali na prstih. Vsaj mali neizurjeni prsti še s pisalom ne morejo prav ravnati, kako li s peresom v črnilo pomočenim! Predno začnó otroci s peresom pisati, morajo si vsaj nekaj spretnosti in varnosti v oblikah prisvojiti, kar pa se prej, predno se vseh črk ne naučé, težko zgodi. Na drugej strani pa ostane tudi resnica, da je pisalo jako nespretno orodje, ker se ne udaja nežnej roki otroške in ker je mnogo težje od peresa. Učenceva roka ne more pisala popolnem v svojo oblast dobiti, marveč mora le v službo njegovo stopiti, s čemer pa se zelo pokvari. V tem obziru bi bilo res najbolje, ko bi se pisalo in pločica popolnem odstranili ter s peresom in papirjem nadomestili. Na svinčnik, katerega nekateri namestu pisala priporočajo, se tukaj ne bodem oziral.

A pomisliti je, da je pisalo in pločica najcenejša pisalna priprava, in da národ užé itak godrnja nad preogromno rabo pisank in peres. In če tudi ostane popolna resnica, da dobé otroci s pisalom težko roko, katera jih potem pri pisanji s peresom zelo ovira, vender je tudi res, da dobé težko roko tudi v poznejšem življenji pri delu. Če pa se temu ni ogniti, tedaj je bolje, da se vpelje peró in papir še le takrat, ko bode za lepopisje večjo veljavo imelo. V obče pa se kar nič ne zamudi, če začnó prvenci še le pozneje, recimo proti koncu prvega šolskega leta ali pa še le v drugem

šolskem letu s peresom pisati. Izkušnja uči, da raba peresa nima potem nobene težave več. Da pa se vender določi nekak obrok, v katerem bi bilo zgodno začeti v zvezke pisati, in da se ogne vsakej skrajnosti, zato naj bi se to zgodilo v prvem letu in sicer potem, ko so se otroci naučili male in velike črke vsaj nekoliko spretno pisati. V obče pa bi bilo želeli, da bi se v narodnej šoli, vzlasti na srednjej in višjej stopnji, manj s pisalom na pločice pisalo. Dobro bi bilo, ko bi se pločica omejila le na pisalno-čitalni pouk v prvem šolskem letu in na računstvo po vseh razredih.

Ko so začeli otroci v zvezke pisati, poučuje naj se neprestano in sistematično.

Na spodnjej stopnji uče se otroci najlažjih črk v genetičnem redu z dotičnimi predvajami vred.

Kar se tiče pisnih oblik, je pač neobhodno treba, da se vsaj na jednej in istej šoli vpeljejo jednake oblike. Kolika kvar se dela učencem, če rabijo učiteljem več-razrednic različne pisne oblike! To se prav lahko doseže s tem, da se rabijo tudi pri lepopisji one pisne oblike, katere se nahajajo v vpeljanej čitanki. Dobro pa bi bilo, ko bi se tudi učitelji celega okraja ali več okrajev, dá vse dežele v tej zadevi združili. S tem bi se napredek v lepopisji onih učencev, ki prestopijo iz jedne šole v drugo, zelo olajšal. Jednotna metoda se za vse učitelje res težko določi, ker vsakdo boče upotrebljeval, le ono metodo, katera njegovim okolnostim najbolj ugaja. A jednotne pisne oblike, jednotno držanje telesa in peresa in kar je še več tacega, more se tudi za večje učiteljske kroge določiti. Tudi v tej zadevi naj bi se ravnalo po „Abecedniku“ ali po „Začetnici“, v dotičnih okrajih ali v dotičnej deželi vpeljanem. Vender je to užé težje, ker niso povsod jednake knjige vpeljane, in ker ima vsaka današnjih početnih čitank drugačno pisavo. To je velika hiba, katera jednakolično pisavo v širjih krogih zelo obtežuje. Zato bi bilo dobro, da bi se v deželnej učiteljskej konferenci ali vsaj v posameznih okrajnih konferencah določile jednotne pisne oblike za ves dotični obseg.

Na srednjej stopnji uče se otroci istih črk kot na spodnjej, samo da se pišejo v posameznih skupinah in da se tečaj preje dokončá. Potem pa sledé razni pregovori in izreki. Ozira se tudi na težje črke in vzlasti na one oblike, katere so si otroci napočeno prisvojili. Tudi na tej stopnji bi bilo dobro, ko bi učitelj neposrednje poučeval. Kjer pa to ne gre, gleda naj, da otrokom vsaj pisne oblike in razne zveze neposrednje predoči, potem naj pa na pišoče učence ostro pazi.

Na višjej stopnji pa naj se sistematični pouk vedno bolj umika pravemu na dejanjsko življenje merečemu lepopisju. Tù naj se vpeljejo jednovrstni zvezki. Nekateri pa so tega mnenja, da na tej stopnji posebnega lepopisnega pouka še treba ni, ker mora itak vsa pisava lepa biti. V vsakem obziru pa je ravno tù treba gledati na to, da so zvezki čedni in redni.

Knjiga Slovénka

v
dobah XVI. XVII veka.

C.

Zimske proste urice

o latinsko-kranjski pismenosti po priliki latinskega jezika vravnani, iz ktere se Možovitskega, Rutenskega, Poljskega, Českega in Lužiškega jezika z Dalmaškim pa Hrovaškim sorodnost lahko spozna.

Pred temi vsemi se nahajajo nekatere črtice, Cirilsko pa Glagoliško, in v teh Rutenske pa Možovitsko pravopisje kaže.